

Prima instanță: Judecătoria Căușeni, judecător – I. Țonov

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău, judecători – A. Bostan, G. Dașchevici, V. Negru

DECIZIE

31 ianuarie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

Președintele ședinței, judecător – Valeriu Doagă,
Judecători – Iuliana Oprea, Tamara Chișca-Doneva,
Nina Vascan, Svetlana Filincova

examinând recursul declarat de de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail,
prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Dragoman
(Lungu) Elena și Lungu Mihail împotriva notarului public Bagrin Maria,
intervenient accesoriu Budiștean Vera, privind obligarea eliberării certificatului de
moștenitor testamentar și anularea ordonanțelor de refuz în îndeplinirea actului
notarial, precum și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, prin care a fost
respins apelul declarat de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin
intermediul avocatului Niculcea Ludmila, și menținută hotărârea Judecătoriei
Căușeni din 16 martie 2016,

c o n s t a t ă :

La data de 03 august 2015, Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail s-au
adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva notarului public Bagrin Maria,
solicitând obligarea eliberării certificatului de moștenitor testamentar și anularea
ordonanțelor de refuz în îndeplinirea actului notarial, precum și compensarea
cheltuielilor de judecată.

În motivarea cererii de chemare în judecată reclamanții au invocat că, prin
ordonanțele de refuz nr. 146 și nr. 147 din 30 iunie 2015, emise de notarul public
Bagrin Maria, le-a fost refuzată eliberarea certificatelor de moștenitor testamentar
asupra bunurilor succesoriale înregistrate cu drept de proprietate pe numele
defunctei Ecaterina Budiștean.

Potrivit reclamanților, la data de 17 august 2006, Primăria or. Căinări, la cererea Ecaterinei Budiștean, a întocmit și autentificat testamentul, potrivit căruia, 4/18 cotă-parte din casa de locuit individuală și terenul aferent casei de locuit, situate în or. Căinări, le-a testat lui Lungu Mihail, născut la 28 aprilie 1985, iar loturile de teren, conform titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren nr. XXXXXX, XXXXXX și XXXXXX le-a testat Elenei Lungu, născută la 24 septembrie 1993.

Budiștean Ecaterina a decedat la data de 24 decembrie 2014, iar la 13 ianuarie 2015, reclamanții au depus în adresa notarului public, Bagrin Maria, cereri referitoare la deschiderea procedurii succesoriale și declarații de acceptare a succesiunii testate de către defuncta Budiștean Ecaterina prin testamentul din 17 august 2006, autentificat de Primăria or. Căinări și înregistrat sub nr. 12.

La data de 14 mai 2015, Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail au depus o cerere, prin care au solicitat eliberarea certificatelor de moștenitor testamentar, conform cererilor de deschidere a procedurii succesoriale și declarațiilor de acceptare a succesiunii.

La data de 22 mai 2015, notarul public Bagrin Maria, prin scrisorile cu nr. 111 și 113, a informat că, potrivit copiei de pe testamentul prezentat de Primăria or. Căinări, 4/18 cote-părți din casa de locuit individuală și terenul aferent acesteia, situate în or. Căinări, a fost testat Olgăi Lungu, loturile de teren conform titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren nr. XXXXXX și XXXXXX au fost testate Elenei Lungu, născută la 24 septembrie 1993, iar terenul nr. XXXXXX nu a fost menționat în copia testamentului prezentat de Primăria or. Căinări.

În vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă, la data de 22 iunie 2015, reclamanții s-au adresat cu cerere prealabilă notarului public, Bagrin Maria, solicitând să se expună asupra eliberării certificatelor de moștenitor, conform testamentului prezentat în original de către ei, însă prin ordonanțele nr. 146 și nr. 147 din 30 iunie 2015, cererile depuse au fost refuzate.

Consideră reclamanții că, ordonanțele de refuz eliberate de notarul public, Bagrin Maria, sunt ilegale și neîntemeiate, din care motiv urmează a fi anulate, cu obligarea notarului să le elibereze certificate de moștenitor. Mai mult, voința defunctei Budiștean Ecaterina rezultă și din raportul de constatare tehnico-științifică, în care s-a constatat că testamentul a fost semnat de ultima.

Astfel, reclamanții au solicitat anularea ordonanțelor de refuz nr. 146 și 147 din 30 iunie 2015, emise de notarul public Bagrin Maria, obligarea notarului public Bagrin Maria să elibereze certificat de moștenitor lui Lungu Mihail, conform testamentului prezentat, precum și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin încheierea protocolară a Judecătoriei Căușeni din 28 octombrie 2015, a fost atrasă în proces în calitate de intervenient accesoriu Budiștean Vera.

Prin hotărârea Judecătorei Căușeni din 16 martie 2016, cererea de chemare în judecată depusă de către Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail s-a admis parțial. S-a obligat notarul public Bagrin Maria să elibereze certificatul de moștenitor testamentar pe numele lui Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, după decesul Ecaterinei Budiștean, la 24 decembrie 2014, conform cotelor succesoriale stabilite în testamentul nr. 12 din 17 august 2006, prezentat de reclamantă, cu indicarea mențiunii exprese în act asupra posibilelor consecințe juridice, legate de lipsa testamentului cu conținut identic la Primăria or. Căinări, r. Căușeni. Cerințele cu privire la anularea ordonanțelor de refuz în îndeplinirea actului notarial nr. 146 și 147 din 30 iunie 2015 și compensarea cheltuielilor de judecare a pricinii, s-au respins.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, a fost respins apelul declarat de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila, și menținută hotărârea Judecătorei Căușeni din 16 martie 2016.

La data de 10 octombrie 2017, Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila, au declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea integrală a acesteia și a hotărârii instanței de fond, cu pronunțarea unei decizii prin care să fie admise integral pretențiile formulate în cererea de chemare în judecată.

În motivarea recursului, a indicat că instanța de apel a aplicat eronat normele de drept material, nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii, iar concluziile instanței sunt în contradicție cu circumstanțele pricinii. Recurenții consideră că dispozitivul hotărârii primei instanțe este contradictoriu și va crea dificultăți la executare, iar instanța de apel doar a reiterat poziția primei instanțe, fără a aduce o argumentare suplimentară soluției.

La data de 25 ianuarie 2018, notarul public Bagrin Maria a depus referință la cererea de recurs, solicitând respingerea acestuia și menținerea actelor de dispoziție a instanțelor inferioare. În conținutul referinței, totuși, notarul face aluzie la contradictorialitatea aparentă a dispozitivului hotărârii primei instanțe, precum și la faptul că instanța de judecată a obligat notarul să elibereze un act viciat.

Conform art. 434 CPC, recursul împotriva deciziei se depune în termen de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale. Decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 23 mai 2017. Conform materialelor cauzei decizia instanței de apel a fost expediată participanților la proces la data de 03 august 2017, însă date privind recepționarea acesteia nu se regăsesc. Recursul a fost declarat la data de 10 octombrie 2017 și se consideră a fi declarat în termen.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 20 decembrie 2017, recursul

declarat de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila, a fost considerat admisibil.

Potrivit art. 442 alin. (1) CPC, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila, și va casa decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să transmită pricina spre rejudecare în instanța de apel, în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Examinând materialele cauzei, Colegiul constată că instanța de apel a examinat cererea de apel superficial, fără să dea o apreciere tuturor circumstanțelor cauzei, precum și înscrisurilor anexate la materialele cauzei, care sunt importante pentru soluționarea justă a litigiului.

În contextul prevederilor art. 373 CPC, instanța de apel era obligată în limitele apelului să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, să aprecieze probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

Astfel, potrivit materialelor cauzei rezultă că, la data de 17 august 2006, de către secretarul primăriei or. Căinari, r. Căușeni, Budiștean Nicolae, la cererea lui Budiștean Ecaterina a fost întocmit și autentificat testamentul nr. 12, prin care Budiștean Ecaterina a făcut următoarele dispoziții: cota parte în mărime de 4/18 din casa de locuit individuală și terenul aferent casei, situate în or. Căinari a fost testată lui Lungu Mihail Pantelei, a.n. XXXXXX; cotele de teren conform titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren nr. XXXXXX, XXXXXX, XXXXXX, au fost testate lui Lungu Elena Pantelei, a.n. XXXXXX.

La data de 24 decembrie 2014, Budiștean Ecaterina a decedat.

La data de 13 ianuarie 2015, recurenții Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail au depus la notarul public Bagrin Maria, cereri de deschidere a procedurii succesoriale și declarații de acceptare a succesiunii testate de către Budiștean

Ecaterina prin testamentul din 17 august 2006. Analizând cererile depuse și actele anexate la cereri, notarul public Bagrin Maria la data de 13 ianuarie 2015 a deschis procedura succesorală după decesul lui Budiștean Ecaterina.

La data de 14 mai 2015, recurenții Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail au depus la notarul public Bagrin Maria o cerere, prin care au solicitat eliberarea certificatelor de moștenitor testamentar conform cererilor depuse la data de 13 ianuarie 2015 de deschidere a procedurii succesoriale și declarații de acceptare a succesiunii testate de către Budiștean Ecaterina prin testamentul din 17 august 2006.

Prin ordonanțele de refuz nr. 146 și 147 din 30 iunie 2015, emise de către notarul public Bagrin Maria, au fost refuzate cererile adresate de către Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail privind eliberarea certificatelor de moștenitor testamentar asupra bunurilor succesoriale înregistrate cu drept de proprietate pe numele lui Budiștean Ecaterina, notarul făcând trimitere la copia testamentului prezentată de către Primăria Căinări.

Astfel, Colegiul constată că Judecătoria Căușeni, prin hotărârea din 16 martie 2016, menținută prin decizia instanței de apel din 23 mai 2017, a obligat notarul public Bagrin Maria să elibereze certificatul de moștenitor testamentar pe numele lui Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, după decesul Ecaterinei Budiștean, la 24 decembrie 2014, conform cotelor succesoriale stabilite în testamentul nr. 12 din 17 august 2006, prezentat de reclamant, cu indicarea mențiunii exprese în act asupra posibilelor consecințe juridice, legate de lipsa testamentului cu conținut identic la Primăria or. Căinări, r. Căușeni, astfel notarul fiind obligat să elibereze recurenților un act juridic viciat.

Colegiul precizează că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece din textul acesteia nu se reliefează o motivare amplă asupra tuturor motivelor expuse de către participanții la proces în prezenta acțiune, precum și nu sunt apreciate toate probele importante pentru soluționarea cauzei.

Ca urmare, instanța de recurs este în imposibilitate de a da o apreciere corectă și justă cazului supus judecării în condițiile când instanța de apel nu s-a expus asupra motivului din care prima instanță a dat prioritate unei copii a testamentului nr. 12 din 17 august 2006, prezentată de Primăria or. Căinari, r. Căușeni, diminuând valoarea juridică a testamentului original, prezentat de către recurenți notarului.

Mai mult, în decizia contestată, instanța de apel afirmă că în ședința de judecată au fost prezentate și cercetate *în original* ambele exemplare ale testamentului nr. 12 din 17 august 2006, și ajunge la concluzia că până în prezent nici unul dintre testamente nu a fost contestat sau anulat, fapt care nu corespunde realității, or, la materialele cauzei nu este anexat originalul testamentului, copia

căruia a fost prezentată de către Primăria or. Căinari, r. Căușeni, iar potrivit proceselor-verbale ale ședințelor de judecată din prima instanță și instanța de apel, un asemenea înscris în original nu a fost cercetat.

De asemenea, instanța de apel a evitat să dea o apreciere declarațiilor secretarului Primăriei or. Căinari, r. Căușeni – Budiștean Nicolae, care a întocmit și autentificat testamentul, și care fiind audiat în prima instanță, a susținut că are relevanță testamentul original, prezentat de către recurenți.

Argumentul instanței de fond și celei de apel privind legalitatea ordonanțelor de refuz nr. 146 și 147, făcând trimitere la prevederile art. 41, alin.(4) din Legea cu privire la notariat, este neîntemeiat.

Astfel, potrivit art. 41, alin. (4) din Legea cu privire la notariat, dacă documentul prezentat trezește îndoieli, iar îndeplinirea actului notarial nu poate fi refuzată, persoana care îndeplinește actul notarial va atrage atenția părților asupra posibilelor consecințe juridice și va face mențiune expresă în act.

Analizând conținutul hotărârii primei instanțe, Colegiul atrage atenția asupra faptului că instanța obligă notarul să elibereze certificatele de moștenitor testamentar reclamanților/recurenți, considerând, totodată, legale ordonanțele de refuz nr. 146 și 147, contestate de către aceștia prin prezenta acțiune. Din aceste considerente, este evidentă contradictorialitatea dispozitivului hotărârii Judecătorei Căușeni din 16 martie 2016, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, or, pe de o parte instanțele inferioare concluzionează că îndeplinirea actului notarial nu poate fi refuzată, iar pe de altă parte susține legalitatea și temeinicia ordonanțelor de refuz.

De asemenea, este de menționat faptul că potrivit cererii de chemare în judecată, reclamanții-recurenți nu au solicitat eliberarea certificatelor de moștenitor testamentar viciate, ci a unor acte certe. Or, potrivit art. 41 alin. (5) din Legea cu privire la notariat, dacă partea nu acceptă mențiunea specificată în alineatul (4), persoana abilitată să îndeplinească actul notarial refuză îndeplinirea acestuia. Reieșind din materialele cauzei, instanțele inferioare nu au stabilit faptul dacă înainte de a emite ordonanțele de refuz, notarul a respectat prevederile art. 41 alin. (4) și (5) din Legea cu privire la notariat, a atras atenția părților asupra posibilelor consecințe juridice, iar recurenții le-au refuzat, fapt care a generat eliberarea ordonanțelor de refuz.

Astfel, reieșind din cele descrise mai sus, Colegiul consideră că instanțele inferioare nu au dat apreciere tuturor circumstanțelor relevante soluționării litigiului, precum și probelor administrate; nu s-au expus asupra puterii juridice a unei copii a testamentului în coraport cu un testament în original; au pronunțat/menținut o hotărâre cu un dispozitiv contradictoriu, fără a se expune asupra impactului acesteia și posibilității de a fi executată.

În atare ordine de idei, Colegiul reține că din decizia contestată nu se disting anumite ipoteze prin care să se ateste că ar fi fost supuse aprecierii înscrisurile menționate, or, instanța de apel nu a evidențiat probele obiective, veridice, pertinente și admisibile, care să confirme temeinicia pretențiilor admise de ea în prezenta cauză. Respectiv, instanța de recurs este în imposibilitate de a verifica corectitudinea aplicării de către instanța de apel a cadrului legal, în condițiile când aceasta nu a constatat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei.

Or, în conformitate cu art. 239 Cod procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată. Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel incorect a constatat și elucidat circumstanțele cauzei și probele prezentate în cest sens, limitându-se doar la aspectele constatate de către instanța de fond.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că s-a constatat o eroare judiciară, care nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite prezenta cauză civilă spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La judecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate, creând condiții obiective și reale participanților la proces și judecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală, reieșind din toate circumstanțele reale și esențiale ale pricinii. De asemenea, instanța urmează să indice cu suficientă claritate motivele pentru care acceptă sau respinge probele prezentate de către participanții la proces, dându-le o apreciere corespunzătoare.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail, prin intermediul avocatului Niculcea Ludmila.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 23 mai 2017, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Dragoman (Lungu) Elena și Lungu Mihail împotriva notarului public Bagrin Maria, intervenient accesoriu Budiștean Vera, privind obligarea eliberării certificatului de moștenitor testamentar și anularea ordonanțelor de refuz în îndeplinirea actului notarial, precum și compensarea cheltuielilor de judecată, și se remite pricina spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecător

Judecători

Valeriu Doagă,

Iuliana Oprea,

Tamara Chișca-Doneva,

Nina Vascan,

Svetlana Filincova